

فرهنگ نام‌واژه‌های ایرانی

و

شاهنامه

ویرایش دوم

پیش‌کش، همای ایرانیان میهن پرست،

نیک‌پند، نیک‌نگار و نیک‌کردار

و

پیش‌کش به شادروان مادر مهربان، دلسوز و سخت‌کوشم

ماه‌ناز (ماه نگار) خوش‌نیت دختر شاه‌سلطان (مادر بزرگم).

پژوهشی دیگر از:

کوروش کرمی پور

انتشارات نوید شیراز

به نام خداوند جان و خرد

سرشناسه	: کرمی پور، کوروش (علی باز)، ۱۳۳۷-
عنوان قراردادی	: شاهنامه. شرح
عنوان و نام پدیدآورنده	: فرهنگ نام‌واژه‌های ایرانی و شاهنامه / تألیف کوروش (علی باز) کرمی پور؛ ویراست ۲.
مشخصات نشر	: شیراز: نوید شیراز، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۴۲۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۲-۶۶۹-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: چاپ قبلی: نوید شیراز، ۱۳۹۴ (۳۳۶ ص.).
دداشت	: کتابنامه: ص. ۴۲۸-۴۲۷
موضوع	: فردوسی، ابوالقاسم، ۳۲۹ - ۴۱۶ ق. شاهنامه -- نام‌ها
موضوع	: فردوسی، ابوالقاسم، ۳۲۹ - ۴۱۶ ق. شاهنامه -- واژه‌نامه.
موضوع	: فردوسی، ابوالقاسم، ۳۲۹ - ۴۱۶ ق. شاهنامه -- تفسیر
موضوع	: فردوسی، ابوالقاسم، ۳۲۹ - ۴۱۶ ق. شاهنامه -- نام‌های جغرافیایی
موضوع	: فارسی -- واژه‌ها
موضوع	: خاندانشیان در شاهنامه
شناسه افزوده	: فردوسی، ابوالقاسم، ۳۲۹ - ۴۱۶ ق. شاهنامه. شرح
رده بندی کنگره	: ۹۴۴/۴۴۴۴ PIR
رده بندی دیویی	: ۸۱۹/۲۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۸۱۹

فرهنگ نام‌واژه‌های ایرانی و شاهنامه

تألیف: کوروش کرمی پور

طرح جلد: کانون آگهی و تبلیغات سی راه □ لیتوگرافی و چاپ: رصف □ تیراز: ۱۰۰۰ جلد
(ویرایش دوم با تجدید نظر و افزوده ها) چاپ اول: ۱۳۹۵ □ ناشر: انتشارات نوید شیراز

دفتر شیراز- تلفن ۶۲-۳۲۲۶۶۶۱-۳۲۲۲۹۶۷۶ نامبر

دفتر تهران- تلفن ۵۹۴۵-۸۸۹۰۵۹۴۵ نامبر ۲۱-۸۸۹۲۱۵۲۲

پست الکترونیکی: Navideshiraz.Pub@Gmail.com

وب سایت: www.navideshiraz.com

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۲-۶۶۹-۳ ISBN: 978-600-192-669-3

۳۴۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۹	 سپاس گوئی:
۱۱	 چکیده‌های از زندگی نویسنده:
۱۵	 این کتاب برای کیست:
۱۹	 سخنی چند با پارسی نویسان:
۲۱	 گفتار اند، فراهم آوردن این کتاب:

بخش نخست

۳۳	 هخامنشیان در شاهنامه:
۳۳	 منش فردوسی:
۴۵	 برابری شاهنامه با تاریخ:
۹۹	 کوروش در شاهنامه:

بخش دوم

۱۱۹	 فهرست واژه‌های ناآشنا در شاهنامه:
-----	---

بخش سوم

۱۸۹	 گاهان باستانی:
۱۹۰	 جشن نوروز:
۱۹۵	 جشن مهرگان:
۱۹۹	 جشن سده:
۲۰۳	 جشن تیرگان:
۲۰۵	 جشن آبریزگان:

- ۲۰۶..... جشن اردیبهشتگان:
- ۲۰۶..... جشن خردادگان:
- ۲۰۶..... جشن امردادگان:
- ۲۰۷..... جشن شهریورگان:
- ۲۰۷..... جشن آبانگان:
- ۲۰۸..... جشن آذرگان:
- ۲۰۸..... جشن خرم روز:
- ۲۰۸..... جشن بهمنگان:
- ۲۰۹..... جشن اسفند و مزدگان:
- ۲۰۹..... جشن یزدان، پنهان، سورج:
- ۲۱۰..... جشن روزهای ماه:

بخش چهارم

- ۲۱۱..... فهرست فراگیر نامهای کسانی که در شاهنامه آمده:
- ۲۱۱..... ایرانیها
- ۲۳۱..... تورانیان
- ۲۳۵..... رومیان
- ۲۳۶..... دیوان
- ۲۳۷..... هندیها
- ۲۳۷..... چینیها
- ۲۳۸..... مصریها
- ۲۳۸..... عربها
- ۲۴۰..... گوناگون

بخش پنجم

۲۴۱	فهرست فراگیر نامهای جغرافیایی که در شاهنامه آمده:
۲۴۱	شهرها
۲۴۶	دشتها
۲۴۷	دژها
۲۴۸	دریاها
۲۴۹	کوهها
۲۵۰	رودخانهها
۲۵۱	جایها
۲۵۵	سرزمینها
۲۵۷	کشورها
۲۵۸	گونهگون

بخش ششم

۲۵۹	فهرست واژههای پارسی:
۲۶۲	آ
۲۶۲	ا
۲۸۳	ب
۲۹۱	پ
۲۹۶	ت
۳۱۰	ث
۳۱۱	ج

۳۱۵.....	ج
۳۱۶.....	ح
۳۲۲.....	خ
۳۲۸.....	د
۳۳۲.....	ذ
۳۳۳.....	ر
۳۳۷.....	ز
۳۳۸.....	س
۳۳۹.....	ش
۳۴۴.....	ص
۳۴۸.....	ض
۳۵۱.....	ط
۳۵۲.....	ظ
۳۵۵.....	ع
۳۵۹.....	غ
۳۶۳.....	ف
۳۶۶.....	ق
۳۷۰.....	ک
۳۷۶.....	گ
۳۷۹.....	ل
۳۸۰.....	م
۳۸۲.....	

۴۱۳..... ن

۴۲۰..... و

۴۲۴..... ه

۴۲۶..... ی

۴۲۸..... فهرست منابع:

www.ketab.ir

چکیده‌ای از زندگی نویسنده:

زاده ۱۷ اسفند ۱۳۳۷ در شهر آبادان هستم. نخستین یادمانده‌هایی را که هنوز از زمان کودکی به یاد می‌آورم وابسته به سال‌های سه یا چهار سالگی‌ام هستند که در کوچه درنرو^۱ (ولایت ۹) در خیابان عروسی (بلوار ولایت) و پس از آن در احمد آباد لین یک و سده‌ی آبادان رخ داده‌اند. نخستین کلاس آغازین^۲ را در دبستان "گلستان سعدی" که نام کنونی آن "سعید ملایمی" است، نزد دایی‌ام گذراندم، و کلاس دوم را در دبستان "گلشن" در خیابان عروسی در آبادان که اکنون نام آن به "دبستان راهنمایی هیت امنی علی ابن ابی طالب" دگرگون گشته است سپری کردم. کلاس‌های سوم و چهارم را در دبستان "رضا پهلوی پیشین" (این دبستان دیگر برجا نیست) در آبادان، و کلاس‌های پنجم و ششم را در دبستان خاقلانی در شیراز به پایان رساندم.

در سال‌های دهانه تا هجده سالگی سرگرم کارهای فنی کارگاهی در پیوند با خودروهای سبک و سنگین در شیراز و برازجان شدم. پس از آن همراه با دوستم "رحمان بکر" که در کلاس پنجم دبستان با او آشنا شده بودم و دوست دیگرم "مسعود گلچین" (هر دو از پیرامون فلکه خرمشهر قدیم شیراز) که در سال‌های نوجوانی و از سوی رحمان با او آشنا شدم، هر سه همراه هم در سال ۱۳۵۶ به خدمت مقدس سربازی رفتیم. چهار ماه نخستین سربازی را در پایگاه آموزشی ۰۵ (صفر پنج) کرمان گذرانیدیم. پس از آن، من و رحمان به هواپرد شیراز فرستاده شدیم و مسعود به پایگاه پیاده شیراز. چرای آن را نمی‌دانم، شاید سرپرستی باغ را به پایگاه پیاده شیراز واگذار شده بود، ولی در هنگامه‌ی^۳ سربازی مسعود پسان یک باغبان را با خودم شیراز هنگامه-ی خدمت می‌گذراند و بیشتر کارش چیدن گلها بود. برخی که ما در این گمان فرو می‌روم که بیخود نبوده که نام خانوادگی ایشان "گلچین" بود.

^۱ پیش از این، این کوچه بن بست بود و به همین روی آن را "درنرو" می‌نامیدند، ولی هم اکنون دیگر

درنرو نیست و به کوچه‌ای دربرو دگرگون گشته.

^۲ ابتدایی.

^۳ ایام

پس از خدمت سربازی برای یکی دو سال دیگر به کار تعمیر بدنه خودرو در برازجان و در کارگاهی که خود برپا کرده بودم گذراندم تا اینکه در سال ۱۳۶۰ همراه با دوستم مسعود با آهنگ رفتن به آمریکا، به خارج از کشور (پاکستان) روانه شدیم. برنامه این بود که دو هفته‌ای در پاکستان بگذرانیم و پس از آن به آمریکا نزد برادر مسعود راهی شویم، ولی ناگزیر وادار شدیم که چهار ماه در پاکستان بمانیم و پس از آن بدون برنامه پیشین من به هند رفتیم و مسعود به ایران بازگشت. من بیست ماه آنجا را در هند گذراندم. پس از گذشت یک سال در هند از ایران آگاهی رسید که مسعود کوشیده بود تا دوباره از کشور بیرون شود اما این بار از راه افغانستان، ولی شور ختانه، روسی که هیچگاه آشکار نگردید مسعود در آن رهگذر در افغانستان جان به جان نرین سپرد، وانش شاد باد. در بازگشت به ایران و پس از نزدیک به بیست سال جدایی در آن زمان را در شیراز یافتیم. وی اکنون بازنشسته شرکت پتروشیمی و همچنین از بهترین سازنده‌های تار در کشور است و چندیست که به نکیساز تغییر نام داده. رحمان (نکیساز) بکر هم مورد گلچین از بهترین دوستان و ماندگارترین یادمانده‌های من از دوران نوجوانی‌ام در شیراز و ایران زمان شاه هستند، پادشان گرامی باد.

هنگامه‌ای که در هند بودم بسیار رجزور بود با آنچه که پیش از آن زندگی کرده بودم. در هند بود که با اندیشه‌های دگرگون آشنا شدم. تا آن هنگام من هرگز فلسفی و به جهانی جدا از جهان مادی نیندیشیده بودم. آنجا بیشتر با کسانی برخورد کردم که دارای اندیشه‌های فلسفی و روشی دگرگونه از زندگی بودند. برای چند دوست هم-میهن که از آغاز درآمدن به هند با آنها آشنا شده بودم. دیگر دوست من جهانگردانی بودند از کشورهای پیشرفته جهان نخست و بیشتر هم جوانان هم از کشورهای اروپای باختری. با اینکه در هند زندگی می‌کردم ولی هیچ دوست هندی نداشتم. زبان انگلیسی را در نشست و برخاست و در پیوند با همین دوستان انگلیسی زبان فرا گرفتم. دو سالی که در هند و پاکستان بودم پیشرفتم در فراگیری زبان انگلیسی به اندازه‌ای بود که آنگاه که برای نخستین بار به انگلستان درآمدم، کارگزار بخش مهاجرت در فرودگاه لندن نمی‌توانست بپذیرند که من پیش از این در انگلستان نبوده‌ام.

در ده سال نخست در انگلستان اندیشه و روش زندگی من در راستای همان دیدگاه فلسفی بود که در هند با آن آشنا شده بودم. به گشت و گذار دلبستگی و گرایش فراوان داشتم و به همین شوندد^۱ به بسیاری از کشورهای اروپایی گذر کردم. گذری هم به مارتینیک در آمریکای نیمروزی^۲ و در دریای کارائیب داشتم که بخشی از درس جامعه‌شناسی دوران پیش‌دانشگاهی‌ام بود. پس از پایان کارشناسی برتر در رشته دانش رایانه (هوش ساختگی/سامانه‌های آگاه) و کار در چند شرکت رایانه‌ای در ایرلند، انگلستان و آلمان، در ۴۰ سالگی به ایران بازگشتم و در سال ۱۳۷۸ در شیراز پیوند زناسویه^۳ بستم. سه چهار سال آغازین را پی در پی بین ایران و انگلستان در گذر بودم تا اینکه در سال ۱۳۸۰ در دانشگاه آزاد اسلامی شاخه مرودشت آغاز به کار کردم و تا به امروز هم ادامه دارم. از کارم خشنود و از پیوند تنگاتنگی که با دانشجویان دارم خرسندم.

در سال ۱۳۸۵ بود که گرامس و مهر من به دیرینه‌شناسی^۴ و فرهنگ ایران زمین به گونه‌ای ناگهانی و با رشدی روزافزون^۵ اناز به رستن کرد. هم اکنون دوست دارم که توان برآمده از این مهر نویافته را سررستای جستاری تاریخی-فرهنگی به پیش برم و دستاورد آن را به مردم ایران پیشکش کنم.

از آن رو که من دو ملیتی و دارای دو شناسنامه^۶ هستم، از کسانی که در بررسی و جستارشان از این کتاب بسان سرچشمه بهره می‌گیرند خواهشمندم افزون بر نام و شابک کتاب از نام نویسنده گونه زیر یاد کنند، سپاسگزارم:

کورووش (علی باز) کرمی پور (Ali Baz Karamipour) (Ferdosi) (کرمی پور)

سپاسگزارم

شیراز، تابستان ۱۳۹۵.

^۱ دلیل

^۲ جنوبی

^۳ تاریخ و باستان‌شناسی